

Netwerkdag Natuurinclusieve landbouw, Den Bosch, 22 november 2016

Verslag workshop Bouw mee aan het manifest

Titel workshop**Bouw mee aan het manifest NIL**

**Naam inleider
en hoofdpunten**

Klaas Sietse, gespreksleider
Rachelle Eerhart

De workshop werd door ongeveer 30 mensen bezocht. We zaten in een kring en hebben een kort voorstelrondje gedaan, waaruit bleek dat diverse partijen vertegenwoordigd waren. Klaas Sietse schetste nogmaals het proces van het manifest. De

uitgangspunten, reason why, zal op ongeveer 3 A4-tjes worden beschreven. Vervolgens volgt er vanuit het manifest een plan van aanpak, wat in januari 2018 gepresenteerd zal worden.

Vervolgens stelde hij de vraag of dit de juiste route is. Aan de hand van een levendige discussie zijn aandachtspunten bepaald. Hier een korte impressie van de discussie:

Vragen werden gesteld als: is een manifest nodig? En: is het een missie? Het is nodig een reverentie kader te bepalen (onderling revereren). Het is een soort oproep aan ons allen om een generieke richting te bepalen. Wanneer je aan dit gedachtengoed mee wilt doen, kan iedereen zich aansluiten aan dit manifest. Het is een 'lerend netwerk', levend lab, omdat het zich gaandeweg mag vormen. Sommigen zijn al verder, anderen zitten nog maar net in het proces. Je wilt mensen laten zien dat je bezig bent met dit thema. De route kun je een beetje vast leggen (de ruimte waar het zich in bevindt), maar het doel is veel belangrijker. EZ kan bijdragen aan de stimulering van netwerkvorming, maar de ontwikkeling van NIL moet uit de maatschappij komen. EZ wil graag onderdeel zijn van het netwerk (willen het netwerk faciliteren), niet de centrale speler. De vraag werd gesteld: het fosfatenbeleid ligt niet in lijn met NIL, waarom dan toch ondersteuning? Ook bij de overheid is het duidelijk dat duurzame landbouw nodig is, dit zou een ankerpunt kunnen zijn. Een structurele transitie is nodig voor alle agrariërs, dit is noodzaak!

Met de groep is nagedacht over hoe het er in 2030 uit zou kunnen zien als 50% van alle boeren natuurinclusief zijn. Dit zou een stip op de horizon kunnen zijn. Vervolgens bleek dat er wel behoefte is aan een visie.

Bijvoorbeeld: 'We kunnen de aarde voeden, waarbij biodiversiteit en natuur zich duurzaam voortzetten'. Enige vaagheid is wenselijk bij een visie, we moeten het ruim houden.

Dit is de tijd dat ook reframing kan plaatsvinden (dus andere termen dan landbouw bijvoorbeeld). Vanuit het thema voedsel: voldoende gezond voedsel! "genoeg voor iedereen, voor altijd". Het zou fijn zijn als de consument erom vraagt. Termen die genoemd werden, waren: voedsel, gezondheid, duurzaam (volhoudbaarheid), voedend, waardering en 'gewild', gezonde leefomgeving, natuur.

De verbinding tussen burger en boer, misschien is daar geen verschil meer tussen in de toekomst.

Routes:

Best practices meer zichtbaar maken, met trots presenteren. 3 B's: bodem, van de boer naar de burger. 3 W's: weten, willen, werken. Mentale barrières weghalen (volgende framing). Kennis en educatie; veel aandacht voor bodem nodig.

De agrarische collectieven, daar kan een plus op. Het beleid (GLB) op aan laten sluiten. Dit kan al komende verkiezingen meegenomen worden.

Waarom komt de boel in beweging? Breekijzer voor politieke beweging.

Je hebt tools nodig; boeren in de regio, die kennis ontsluiten. Thema's: de markt, areaal beschikbaarheid, regelgeving, productiesysteem.

Kennisontwikkeling is ook nodig richting bank en andere erfbetreders. Een structurele financiering, waarbij dit de nieuwe gangbare landbouw wordt.

Nieuwe spelers in het veld proberen te krijgen, daardoor ontstaat innovatie spanning. De media heeft goede verhalen nodig, waarin natuur, voedsel en cultuur wordt geproduceerd.

Het is een gemeenschap die een visie deelt, experimenteert en uitdraagt. Er gebeurt al vanalles (meerdere netwerken zoals: netwerk platteland, voedsel anders en toekomst boeren).

Tot slot is de oproep gedaan je te melden wanneer je mee wilt schrijven aan het manifest. Dit kan door je te melden bij Conny Clazing. Een slot opmerking die werd gemaakt: boeren moeten aangesloten zijn!